

PRZEDMOWA

Książka Marty Lackowskiej znakomicie wpisuje się w toczącą się od niedawna w Polsce debatę publiczną. Jeszcze kilka lat temu problematyka obszarów metropolitalnych zajmowała w Polsce wąskie grono ekspertów. Jednak od ponad roku, kiedy zaczęto mówić o rządowych pracach nad ustawą regulującą funkcjonowanie samorządów na obszarach wokół największych miast w Polsce, zagadnienie to budzi wiele emocji. I jak to bywa w takich sytuacjach, wypowiadającym się często brakuje pogłębionej wiedzy. Dlatego książka ma szansę nie tylko odegrać istotną rolę w świecie naukowym, ale także przyczynić się do poprawy jakości debaty publicznej.

Do niedawna w prowadzonych w Polsce dyskusjach pojęcie metropolii kojarzono raczej z globalizacją, formowaniem się ośrodków miejskich o znaczeniu światowym, a nie z przyziemnymi problemami związanymi z zarządzaniem usługami publicznymi na skomplikowanych obszarach miejskich odznaczających się między innymi fragmentacją polityczną terytorium. W jaki sposób zorganizować transport, szkolnictwo, sieci infrastruktury technicznej na obszarze, który obejmuje kilkanaście lub kilkadziesiąt gmin, ale który jest jedną całością dla żyjących tam ludzi (mieszkających w jednej gminie, pracujących w innej, a w jeszcze innej robiących zakupy, chodzących do kina czy posyłających dzieci do przedszkola)? Ale także: w jaki sposób planować rozwój gospodarczy tego obszaru? Kto ma za to odpowiadać, a kto wykonywać poszczególne zadania? Jakie rozwiązania są skuteczne, a jakie prowadzą do pogłębienia problemów? A także dlaczego w niektórych miejscach (w zależności od kontekstu badanego przypadku) odpowiednie okazują się jedne rozwiązania, a w innym – zupełnie inne? Te pytania przewijają się przez całą pracę Marty Lackowskiej.

Jest to publikacja interdyscyplinarna w najlepszym tego słowa znaczeniu. Czerpie z dorobku badań odnoszących się do wielu dyscyplin naukowych. Obrońca jako praca doktorska na Wydziale Geografii i Studiów Regionalnych Uniwersytetu Warszawskiego, bardzo szeroko odwołuje się do dorobku (między innymi) nauk politycznych. Sporo interesującego dla siebie materiału znajdują tu także prawnicy, socjologowie czy specjaliści od zarządzania.

Przedstawiony w pierwszych rozdziałach przegląd koncepcji teoretycznych i rozwiązań praktycznych stosowanych w dziedzinie zarządzania obszarami

metropolitalnymi na świecie powinien być lekturą obowiązkową dla każdego, kto się zajmuje tematyką zarządzania regionami miejskimi. Niezwykła erudycja, z jaką Autorka porusza się po bardzo obszernej literaturze europejskiej i amerykańskiej odnoszącej się do badanego tematu, budzi głęboki podziw. Obszerny spis literatury na końcu tej pracy będzie doskonałym przewodnikiem dla każdego, kto chciałby zgłębić to zagadnienie.

Byłoby dobrze, gdyby wszyscy zaangażowani w bieżącą debatę publiczną na temat regulacji dotyczących obszarów metropolitalnych w Polsce przeczytali poświęconą tej problematyce część pracy Marty Lackowskiej. Pozwoliłoby to na uniknięcie wielu pojawiających się w tej debacie uproszczeń. Lackowska rozbija bowiem mit prostych, rzekomo pozbawionych wad rozwiązań prawnych, którymi czasem raczą nas reformatorzy w kraju. Pokazuje, że zagadnienie, o którym mówimy, jest bardzo złożone i każde z testowanych dotąd na świecie rozwiązań ma swoich zwolenników i przeciwników, dysponujących przekonującymi argumentami. Pokazuje też, że te same rozwiązania instytucjonalne mogą przynosić różne skutki w zależności od kontekstu społecznego i politycznego. Ale część teoretyczna pracy to nie wyłącznie przegląd literatury. Lackowska wprowadza oryginalną koncepcję „komplementarnych opozycji” dotyczących rozwiązań stosowanych w zarządzaniu metropolitalnym, stanowiącą znakomitą syntezę bardzo szerokiej i wielowątkowej debaty akademickiej.

Empiryczna część pracy składa się z dwóch rozdziałów, z których każdy jest wystarczająco obszerny, by być przedmiotem odrębnej publikacji. Oba są jednak równie interesujące i nawzajem się uzupełniają. Rozdział czwarty jest badaniem porównawczym 12 obszarów metropolitalnych w Polsce, pokazującym różne rozwiązania i poglądy ekspertów oraz działaczy samorządowych formułowane w sytuacji, gdy brak odgórnych rozwiązań instytucjonalnych. Drugi z rozdziałów empirycznych to obszerne studium przypadku Wrocławskiego Obszaru Metropolitalnego. Warto podkreślić, że wybór tego przykładu był nieprzypadkowy. W powszechnej świadomości środowiska samorządowego (co potwierdzają zresztą wyniki badań przeprowadzonych przez Autorkę omawiane w rozdziale 4) Wrocław uważano za przykład najbardziej udanej w Polsce oddolnej, dobrowolnej koordynacji polityk realizowanych przez samorządy poszczególnych gmin i powiatów na obszarze metropolitalnym. Wskazanie przeszkód, jakie napotyka takie rozwiązanie, a w zasadzie udowodnienie niepowodzenia wrocławskiej próby, jest w takiej sytuacji szczególnie uderzające. Zresztą oba rozdziały empiryczne mimowolnie rozprawiają się z pojawiającym się w dyskusjach od czasu do czasu poglądem, że odgórne rozwiązanie instytucjonalne są niepotrzebne, bo samorządy gminne i powiatowe – kiedy jest taka potrzeba – będą ze sobą współpracować. Marta Lackowska nie tylko pokazuje, że tak nie jest, ale też przedstawia, sięgając szeroko do teorii sieci, interpretację teoretyczną takiego stanu rzeczy.

Warto zwrócić uwagę na prezentację rzadko spotykanej w polskiej literaturze akademickiej, a przynoszącej ciekawe rezultaty, metody analizy sieci społecznych (Social Network Analysis). Zastosowanie tej sformalizowanej metody stanowi znakomite uzupełnienie wyników jakościowych, pochodzących z analizy doku-

mentów i wywiadów z aktorami metropolitalnej sceny politycznej. Tak legislatorzy, jak i politycy lokalni z pewnością z zainteresowaniem przyjrzą się także koncepcji „błędnych kół” identyfikujących ciąg przyczynowo-skutkowy prowadzący do niepowodzeń polityki metropolitalnej. Lackowska wskazuje miejsca, w których jej zdaniem jest szansa na przerwanie takiego błędnego koła.

Mam nadzieję, że przedkładana czytelnikowi publikacja stanie się ważnym przyczynkiem do dyskusji, zarówno w środowisku naukowców, jak i w gronie osób odpowiedzialnych za decyzje polityczne w tym obszarze życia społecznego.

Paweł Swianiewicz

Profesor Uniwersytetu Warszawskiego
Kierownik Zakładu Rozwoju i Polityki Lokalnej
Wydziału Geografii i Studiów Regionalnych